

Olof Palme: Anförande inför Förenta nationernas generalförsamling

Talare
Olof Palme
Statsminister

Datum
20 oktober 1970

Plats
New York

Omständigheter

Talet hölls på engelska men har översatts till svenska av utrikesdepartementet.

1 Herr ordförande,

Valet av er till det höga ämbetet som generalförsamlingens ordförande är ett väl förtjänt erkännande av Er skicklighet som diplomat och internationell
5 personlighet. Samtidigt utgör valet en tribut till det viktiga bidrag till Förenta Nationernas sak som Norge lämnat alltsedan tiden för FN:s tillkomst, när Er berömde landsman, Trygve Lie grep sig an med att bygga upp och organisera den nya världsorganisationens sekretariat.

10 För 25 år sedan hade världen genomlidit ett groteskt fiasko för förnuftets och mänsklighetens ideal: Det grymma kriget. De människor som samlades i San Francisco för att underteckna Förenta Nationernas stadga ville "rädda kommande generationer undan krigets gissel". Samverkan mellan nationerna skulle ersätta våld och militära maktmedel, de ville skapa en internationell
15 organisation i syfte att trygga freden. Anförandena i San Francisco präglades av ljusa förhoppningar om en bättre framtid.

Två månader senare fälldes atombomben över Hiroshima. 70.000 människor dödades. Ingen av dem som deltog i San Francisco kände till existensen av detta
20 fruktansvärda vapen, hade de haft kunskap hade folken sannolikt krävt mycket starkare garantier för freden än vad FN-stadgan nu kom att innehålla.

Ytterligare två månader senare sammanträdde Förenta Nationernas generalförsamling för första gången. Nu var delegaterna medvetna om det nya
25 hotet mot mänsklighetens möjligheter att överleva. De var fortfarande beslutna att värna freden genom internationell samverkan. De hade fortfarande förhoppningar. Men de behärskades av en ny och större fruktan inför

framtiden.

- 30 Denna fruktan har följt oss alltsedan denna tid. Vi påminnes därom helt nyligen
när stormakterna genomförde nukleära prov. Vi kunde följa proven på våra
seismografer och våra instrument för mätning av radioaktiv strålning. Det var
en ny påminnelse om att det inte finns någon garanti för någon att numera
undgå ett krig med kärnvapen eller kemiska-biologiska stridsmedel – hur små,
35 hur avlägsna och hur neutrala vi än må vara. Vi kan alla få betala priset.

- Ty, som en tidigare president här i generalförsamlingen en gång sade: ”Om
dårar och dårskap regerar världen så kan mänsklighetens slut komma som en
grym chock i vår tid men den kommer inte längre att komma som en fullständig
40 överraskning”. Vi påminns på detta sätt om det växande beroendet folken
emellan i vår tid och om den ”globala samhörigheten i liv och död”. Det är
Förenta Nationernas stora uppgift att omvandla denna fruktan till en
konstruktiv samhörighet präglad av internationellt samarbete och solidaritet.

- 45 Det kan förefalla paradoxalt, men hittills har nog Förenta Nationernas största
insats, när det gäller folkens beroende av varandra, varit att främja nationellt
oberoende. Organisationens växande medlemskrets återspeglar det faktum att
miljoner människor har befriats från kolonialvälde. Förenta Nationerna har
fungerat som instrument och forum för denna historiska utveckling, som till
50 mycket stor utsträckning har karaktäriserats av en anda av samarbete och
vänskap. Kolonialismen håller på att bli ett minne blott. Läget i södra Afrika är
därför en skärande motsättning i vår moderna värld.

- Underkuvade folk har, med nationalismen som en mäktig drivkraft, frigjort sig
55 från kolonialismen. Detta är helt i linje med FN-stadgans internationalistiska
ideal. Nationellt oberoende är det första steget mot social och ekonomisk
frigörelse för de folk som har levat under förtryck. Det är också en förutsättning
för det självförtroende och det samarbete mellan jämställda, som är grundvalen
för internationell solidaritet.

- 60 Förenta Nationerna är på väg att bli en universell organisation. Så mycket
viktigare är det därför att världens folkrikaste nation deltar i dess arbete.

- Naturligtvis föreligger en viss motsats mellan universalitetens princip och
65 maktens verklighet. Redan vid Förenta Nationernas födelse hade stormakterna

en dominerande ställning på grund av sina enorma militära och ekonomiska resurser. Detta är än mer fallet idag trots den stora ökningen av antalet suveräna stater. Ett faktiskt maktduopol har upprättats mellan de två världsmakterna.

70

Detta är inte nödvändigtvis ett helt negativt förhållande. Dessa makter är fullt medvetna om sin enorma förstörelsepotential och om det särskilda ansvar, vartill detta förpliktigar. De försöker hela tiden undanröja anledningar till stormaktskonflikter. Terror – och maktbalansen är en garanti – låt vara en bräcklig sådan – mot en världsbrand.

75

Trots detta, herr ordförande, vill jag betona att detta duopol, denna ”supermakternas fred” innehåller vissa risker för de små länderna.

Kärnvapenkapprustningen är bara en aspekt av stormakternas allmänt ökade dominans. Den tekniska och industriella utvecklingen tenderar att gynna de som redan är stora och starka. Den moderna vetenskapen kräver sådana ekonomiska och personella resurser att endast de mycket rika har råd. Det finns risk för att klyftan mellan stormakterna och alla andra stater i världen blir allt större. Man bör öppet erkänna denna risk.

85

Detta är särskilt viktigt när man tänker på stormakternas benägenhet att utnyttja de små staterna och att förfoga över deras territorier för politikens och militära syften, som inte nödvändigtvis sammanfaller med de berörda småstaternas egna intressen. Supermakterna tycks ibland ikläda sig den försynens roll och uppträda med anspråk på att veta vad som är bäst för de mindre staterna och inskrida om de inte accepterar diagnosen och bötemedlen. Resultatet blir ofta förvirrande, lidande och förstörelse, mera sällan varaktiga fredliga lösningar grundade på de berörda folkens egna nationella och sociala önskemål. Blott närvaron av en stormakts överväldigande militära styrka kan göra det mycket svårt att fastställa vilka dessa önskemål är. Möjligheten av ett fritt val kan bli illusorisk.

90

95

Jag kanske förenklar, men skulle man inte kunna säga att de små folken i fredens intresse borde ha rätt att bli lämnade i fred?

100

Det innebär inte isolering. Det innebär bara att endast om folken har svar för sitt eget öde kan de förväntas axla sin del av ansvaret för världens öden.

Att stärka Förenta Nationerna är av utomordentlig betydelse för de små

länderna. Stadgan som sådan erbjuder ett förträffligt maskineri för samspelet mellan de stora och de många små staterna i världen. Det kunde ge varje land tillfälle att aktivt och konstruktivt delta i arbetet för fred och en bättre framtid.

- 110 Inom FN:s ram har under dessa 25 år ett vittgående samarbete på många områden byggts upp. För Förenta Nationernas tillkomst fanns ett fåtal internationella specialorgan. Idag täcker flertalet verksamheter på nationell nivå av internationella organisationer som tillhör "FN-familjen" instrumenten för ett långtgående internationellt samarbete har byggts upp. Men det står fullständigt
- 115 klart att dessa instrument hittills inte har kunnat utnyttjas på ett tillräckligt effektivt sätt. Stödet från medlemsstaterna har inte varit tillfyllest. Det har inte funnits någon gemensam strategi för att gripa sig an med vår tids ödesfrågor.

- FN:s främsta uppgift är att övervinna kriget genom att kontrollera och lösa konflikterna och tygla våldet. Därför måste diskussionen alltid fortsätta. Dialogen över gränserna får aldrig tillåtas tystna. Därför måste överläggningarna fortsätta. Vi får aldrig ge upp när det gäller att förhandla. Därför måste vi pröva varje möjlighet att stärka FN:s fredsbevarande förmåga. Liksom alltid hittills kommer mitt land att när så begärs vara berett att ge sitt bidrag till fredens sak.

- 125 Ty det är sorgligt faktum att våldet tilltar mellan nationer och inom nationer. Vi har den ständigt närvarande fruktan för en kärnvapenkatastrof – det yttersta våldet.

- 130 Den tekniska utvecklingen gör det också möjligt för minoriteter att söka nå sina mål genom terror. Kidnappningar och kapningar av flygplan är skrämmande exempel på denna utveckling.

- Kriget och våldet som vi ser på TV-rutorna i våra vardagsrum bryter ned våra
- 135 hämningar och avtrubbar våra känslor. Brutaliteten i krigets Vietnam visar hur fruktan för fienden kan förvandlas till förakt för enskilda människor. Samtidigt kan våldet få att framstå som något opersonligt, eftersom det tillfogas fjärran ifrån och med elektroniken som instrument.

- 140 I detta läge är det nödvändigt att återvända till och hävda vissa grundregler för mänsklig värdighet, att motverka de ständigt ökade möjligheterna att förstöra och föröda som tekniken medför. Mer än någonsin behöver vi gemensam handling och beslutsam kamp mot våldet och våldets orsaker. FN-stadgan ger

145 oss grundvalen för att bevara freden. Förenta Nationerna ger oss instrument att
föra ut internationellt samarbete i praktisk handling. Vad vi behöver är en
strategi för fred eller rättare sagt en strategi för att överleva.

Låt mig helt kort peka på vad jag betraktar som viktiga punkter i en sådan
150 strategi.

För det första. Nedrustning är den avgörande och mest trängande frågan i vår
tid. Det kan vara värt att ta vissa risker för att uppnå nedrustning. Alltjämt
ringer i våra öron president Kennedys ord: "De risker som är förknippade med
155 nedrustning – förbleknar i jämförelse med den uppenbara fara som ligger i
fortsatt kapprustning". Det är nu, under nedrustningsårtiondets första år, som
vi måste bryta tendensen.

Som ett resultat av nedrustningsförhandlingarna har ett stort antal små stater
160 förpliktat sig att icke tillverka eller förvärva kärnvapen. Dessa åtaganden har
gjorts i uppenbar förväntan att de skulle följas av konkreta åtgärder för att
förhindra spridningen av sådana vapen.

Vad vi väntade oss var rejäla åtaganden från kärnvapenmakternas sida ifråga om
165 begränsningar av såväl vidareutveckling som masstillverkning av nya
vapensystem.

Dessa förväntningar har blivit grymt svikna, vilket på ett upprörande sätt
illustrerats genom de kärnvapensprängningar som ägde rum samtidigt med att
170 denna minnessession inleddes. Mindre stater har ofta begärt ett fullständigt
stopp i kapprustningen. Idag begär vi ett moratorium i vad avser alla kvalitativa
– jag tvekar att använda detta ord – och kvantitativa ökningar av
kärnvapenarsenalerna. Hur skulle vårt förtroende för stormakternas påstådda
villighet att stoppa kapprustning annars kunna återställas? Det absolut
175 minimum vi kan begära är ett fullständigt kärnvapenprovstopp.

För det andra. De internationella ansträngningarna att bekämpa rasism och
kolonialismen i södra Afrika måste intensifieras. Det är någonting som inte bara
angår den afrikanska kontinenten. De griper direkt in på möjligheterna att skapa
180 en grundval för goda förbindelser mellan folk av olika raser över hela jorden.
Det läge som råder i södra Afrika idag är en utmaning mot mänsklig
anständighet.

185 För det tredje. Förenta Nationernas verksamhet för att upprätthålla respekten
för mänskliga rättigheter måste intensifieras. Det är en integrerande del av
kampen mot våld och förtryck. Undertryckandet av mänskliga rättigheter måste
bekämpas vare sig förtryckaren är en missledd minoritetsgrupp eller en
diktatorisk regim. Respekt för individen kan inte längre betraktas som en fråga
190 som faller under den enskilda statens uteslutande suveränitet. Den angår hela
mänskligheten.

För det fjärde. Att rädda vår miljö är en fråga om att överleva. Hotet mot vår
miljö har gjort människorna medvetna om det till synes anonyma hotet från en
195 teknisk utveckling som går vidare utan kontroll. Även om människan inte
spränger jorden i stycken kan hon göra den lika omöjlig att leva på genom
miljöförstöring. Miljöhotet kräver gemensamma ansträngningar av alla folk
oavsett deras geografiska läge eller deras utvecklingsnivå. Vi hoppas därför att
Stockholms-konferensen om den mänskliga miljön skall främja dessa syften.

200 För det femte. – Och det i grunden viktigaste – de enorma skillnaderna mellan
rika och fattiga ifråga om sociala och ekonomiska villkor måste överbryggas.
Växande klyftor och skillnader leder till våld. Detta gäller i mindre
industrialiserade länder likaväl som i de industrialiserade rika länderna. Det
205 gäller inom nationer och mellan nationer. Framgång eller misslyckanden för det
andra utvecklingsårtiondet kommer att få en avgörande betydelse för våra
möjligheter att bevara freden.

Konflikter uppstår där fattigdom och nöd är mest påträngande och där
210 orättvisor mellan klasser och grupper är mest skriande. När sociala förtryck och
fattigdom förenas med nationellt förtryck och kolonialism leder konflikterna till
krig. Att förhindra en sådan utveckling kommer att kräva ett växande flöde av
kapital till u-länderna och ett system av allmänna preferenser för deras handel.

215 Men ekonomiska och sociala framsteg måste gå tillsammans. Sysselsättning,
utbildning, bostadsbyggande, jordreformer och familjeplanering måste anses
vara lika viktiga i utvecklingsprocessen som teknologiska och industriella
förbättringar.

220 En strategi för att överleva, som innebär åtagande från alla länders sida, kan
omsättas i verklighet av Förenta Nationerna. Men dess framgång beror helt och

hållet på medlemsstaternas aktiva medverkan. Det är i grunden en politisk fråga.

- 225 Vi kan inte skylla ifrån oss på vetenskapsmän och experter, på teknisk
utveckling och anonyma ekonomiska krafter. Katastrofen, om den kommer,
vore i allt väsentligt ett resultat av felaktiga politiska beslut eller underlåtenhet
att fatta politiska beslut. Det betyder att världens avgörande problem till sin
natur är sociala och politiska och måste lösas med sociala och politiska metoder.
- 230 Därför kan utvecklingen endast vridas rätt av folken själva som i kraft av sin
längtan efter fred och social rättvisa driver fram de förändringar i samhällenas
struktur och i förhållandet mellan länderna som är en förutsättning för fred i
världen och solidaritet och rättvisa inom och mellan folken.
- 235 I denna strävan är Förenta Nationerna ett omistligt instrument.

Källa

240 <div>Manuskript hämtat från olofpalme.arbark.se (2026-09-28)</div>

Taggar

Fred, Politiska tal, Socialdemokraterna

URI

245 <https://www.svenskatal.se/tale/olof-palme-anforande-infor-forenta-nationernas-generalforsamling>

250

255

260